

Смірнова І.В.,

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, доц., к.е.н.,

Смірнова Н.В.,

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, доц., к.е.н.

Центральноукраїнський національний технічний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем нестабільності, що проявляється у воєнних діях, інфляційних процесах, коливаннях валютних курсів, змінах податкового законодавства та глобальних економічних кризах. У цих умовах виникає потреба у побудові такої системи управлінського обліку, яка здатна оперативно реагувати на зовнішні виклики та забезпечувати керівництво підприємства релевантною і своєчасною інформацією.

Як загальновідомо, в Україні управлінський облік — це внутрішня система збору, обробки, аналізу та надання керівництву підприємства інформації про його діяльність для прийняття ефективних управлінських рішень [1]. За кордоном управлінський облік (або управлінська бухгалтерія) — це практика аналізу та подання фінансової та нефінансової інформації керівникам організації з метою підтримки внутрішнього планування, прийняття рішень та контролю, що в кінцевому підсумку допомагає бізнесу досягти своїх довгострокових цілей [3, 4].

За період свого становлення управлінський облік еволюціонував від простого обліку витрат до комплексної системи підтримки управлінських рішень. Його теоретичні основи включають принципи гнучкості, релевантності інформації, орієнтації на внутрішнього користувача, а також можливість адаптації до потреб конкретного підприємства.

У традиційному (початковому) розумінні управлінський облік зосереджувався на калькулюванні собівартості продукції та контролі витрат. Найбільш поширеними були методи стандарт-костинг та директ-костинг, які дозволяли оцінювати відхилення фактичних витрат від нормативних. Однак у сучасних умовах цих інструментів недостатньо [2].

Сучасні підходи передбачають використання більш гнучких методик: Activity-Based Costing (ABC-облік), Balanced Scorecard (BSC, Lean accounting, використання цифрових технологій (Big Data, прогнозна аналітика, штучний інтелект), що дозволяють не лише аналізувати минулі події, а й моделювати сценарії майбутнього [3].

Сьогодні в умовах військових дій та економічної турбулентності українські підприємства вимушені адаптувати системи управлінського обліку до нових викликів. Ключовими підходами на сучасному етапі стали: антикризовий управлінський облік, цифрова трансформація, гнучкі системи планування, контроль та бюджетування в режимі "виживання" - концентрація на найбільш критичних показниках ефективності, оптимізація витрат, постійний моніторинг беззбитковості продуктових ліній та бізнес-процесів.

Глобальні тренди розвитку управлінського обліку за кордоном у 2025 році зосереджуються на технологічних інноваціях та стратегічній трансформації фінансової функції: штучний інтелект та автоматизація, компанії впроваджують роботизовані процеси (RPA) для рутинних операцій, машинне навчання для аналізу великих даних та прогнозування, хмарні технології та Real-time аналітика, ESG-звітність та сталий розвиток, гнучкі моделі працівників, ціннісно-орієнтоване ціноутворення, інтеграція стратегічного планування.

Головною відмінністю між українським та світовим підходами до розвитку управлінського обліку сьогодні є той факт, що світ концентрується на інноваціях та оптимізації, а Україна змушена адаптувати системи для виживання та збереження операційної ефективності в умовах воєнного часу.

Отже, управлінський облік у сучасних умовах нестабільності повинен трансформуватися в динамічну, гнучку систему. Його теоретична основа має включати інтеграцію з аналітичними технологіями, стратегічними моделями управління та врахуванням швидкоплинності зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>
2. Сопко В. В. Управлінський облік: навчальний посібник. КНЕУ, 2020.
3. Drury C. Management and Cost Accounting. Cengage Learning, 2021.
- Horngren C., Datar S., Rajan M. Cost Accounting: A Managerial Emphasis. Pearson, 2020.